

Uchwała Nr XXX / 217 / 2016

Rady Powiatu Sanockiego

z dnia 29 lipca 2016r.

w sprawie uchwalenia „Programu działań profilaktycznych mających na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie, na lata 2016-2020”

Na podstawie art. 4 ust. 4 oraz art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (tj. Dz.U. z 2016r. poz. 814), w związku z art. 6 ust 3 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015r. poz. 1390)

Rada Powiatu Sanockiego

uchwała co następuje:

§ 1

Uchwała się „Program działań profilaktycznych mających na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie, na lata 2016-2020”, stanowiący Załącznik Nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Sanockiego.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

WICEPRZEWODNICZĄCY RADY

A. Chrobak

Andrzej Chrobak

Załącznik Nr 1
Do Uchwały Nr XXX/217/2016
Rady Powiatu Sanockiego
z dnia 29 lipca 2016r.

*Program działań profilaktycznych mających na celu
udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie
promowania i wdrożenia prawidłowych metod
wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach
zagrożonych przemocą w rodzinie, na lata 2016-2020*

*Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
w Sanoku*

Sanok, 2016 rok

Spis treści

I.	Prawne uwarunkowania programu	str. 1
II.	Uzasadnienie realizacji programu	str. 4
III.	Cele programu i zadania	str. 11
IV.	Adresaci programu	str. 17
V.	Realizator programu	str. 18
VI.	Oczekiwane efekty realizacji programu	str. 18
VII.	Sprawozdawczość, ewaluacja i monitoring programu	str. 19
VIII.	Finansowanie programu	str. 20
IX.	Harmonogram działań	str. 21
X.	Podsumowanie	str. 22

I. Prawne uwarunkowania programu

Rodzina odgrywa w życiu każdego człowieka szczególną rolę. Sposób wychowania, stosowane przez rodziców lub opiekunów metody wychowawcze oraz zwyczaje, atmosfera panująca w rodzinie ma decydujący wpływ na to, jakim dorosłym stanie się dziecko w przyszłości. Do prawidłowego rozwoju każdego dziecka niezbędna jest atmosfera akceptacji i miłości oraz ochrona i opieka zapewniająca dzieciom poczucie bezpieczeństwa. Zjawiska społeczne takie jak: różnorakie uzależnienia, bezrobocie, ubóstwo utrudniają zapewnienie dzieciom właściwych i sprzyjających warunków rozwojowych. Nieprawidłowe funkcjonowanie rodziny, zarówno u dzieci i młodzieży, jak i w dorosłym życiu może prowadzić do wzrostu zachowań demoralizujących, przestępczych, których instrumentem może być przemoc. Dlatego też istnieje potrzeba podejmowania działań profilaktycznych w zakresie wspierania rodziny w wypełnianiu przez nią funkcji opiekuńczych i wychowawczych. ***Dzieci i młodzież mają prawo wzrastania w bezpiecznym środowisku wolnym od przemocy, a obowiązkiem dorosłych jest im to zapewnić.***

Podstawę prawną do opracowania programu stanowią następujące dokumenty:

- 1) **Konwencja o Prawach Dziecka** przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 20 listopada 1989 roku wyraża przekonanie, że rodzina jako podstawowa komórka społeczeństwa oraz naturalne środowisko rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, powinna być otoczona niezbędną ochroną oraz wsparciem, aby mogła w pełnym zakresie wypełniać swoje obowiązki w społeczeństwie. Uznaje, że dziecko dla pełnego i harmonijnego rozwoju swej osobowości powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia. Według preambuły do Konwencji cyt.: „*dziecko z uwagi na swoją niedojrzałość fizyczną i umysłową wymaga szczególnej opieki i troski oraz właściwej ochrony przed i po urodzeniu*”. Dziecku przysługują wszelkie uniwersalne prawa człowieka i podstawowe wolności oraz dodatkowe prawa zawarte w Konwencji. Ochronę w imieniu społeczeństwa stwarza dzieciom państwo ustanawiające obok ogólnych i dostępnych praw człowieka również katalog praw dziecka. Prawa te wyznaczają stosunek dziecka do rodziców i rodziców do dziecka, wyznaczają miejsce dziecka w rodzinie, społeczeństwie, w państwie, dają specjalne

uprawnienia, które mają mu zapewnić odpowiednie warunki do życia i pełnego rozwoju jego osobowości oraz możliwości pozytywnej samorealizacji i współtworzenia swego losu.

- 2) **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z dnia 2 kwietnia 1997 roku mówi, że *„Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją”* oraz ust. 2 *„Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych”*.
- 3) **Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej** z dnia 9 czerwca 2011 r. nakłada cyt.: *„Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych (...), w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej”* oraz wyraża przekonanie, że cyt.: *„skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami”*.
- 4) **Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r.**, według której cyt.: *„Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne zasoby i możliwości”*.
- 5) **Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie** z dnia 29 lipca 2005 r., która, nakłada na samorząd powiatowy opracowanie i realizację programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.

Mimo że wszystkie dzieci mają prawo do szczególnej troski i pomocy, wyżej wymieniane akty prawne wyróżniają te, które żyją w trudnych warunkach socjalnych, ekonomicznych i do nich kierują szereg działań profilaktycznych, interwencyjnych i wspierających. Natomiast samorządy wszystkich szczebli, w tym samorząd powiatowy powinien wspierać rodziców w działaniach na rzecz właściwego zabezpieczenia potrzeb

dzieci, powinien tak kreować lokalną politykę społeczną i rodzinną, aby sprzyjała ona zapewnieniu w możliwie maksymalnym zakresie odpowiednich warunków życia i rozwoju dziecka.

Niniejszy Program stara się odpowiedzieć na tak pojęte zapotrzebowanie na obszarze powiatu sanockiego.

Podstawą prawną opracowania niniejszego programu jest przepis art. 6 ust. 3 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2015 poz. 1390).

Odpowiedzialność w zakresie organizacji pomocy dzieciom, młodzieży, rodzinom, a przede wszystkim ofiarom przemocy domowej w powiecie sanockim, spoczywa na Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Sanoku. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie realizując zadania z zakresu ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie między innymi oferuje pomoc ofiarom przemocy w zróżnicowanym zakresie, począwszy od pomocy doradczej i informacyjnej, po pomoc socjalną, prawną, psychologiczną i bytową.

Działania pomocowe podejmowane są głównie w sytuacji wystąpienia ostrego kryzysu w rodzinie. Zakres i forma udzielanej pomocy skupiają się przede wszystkim na zapewnieniu bezpieczeństwa osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Aby nie doprowadzać do konieczności podejmowania interwencji w sytuacjach wystąpienia przemocy w rodzinie i aby niwelować tego skutki, należy zintensyfikować podejmowanie działań o charakterze profilaktycznym.

Z powyższego wynika potrzeba skonstruowania i wdrożenia w życie programu profilaktycznego, który będzie miał na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą. W związku z tym został opracowany cel główny i cele szczegółowe oraz działania podejmowane na terenie powiatu sanockiego, które w efekcie powinny przyczynić się do zmniejszenia skali zjawiska przemocy w rodzinie, wdrożenie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą.

Niniejszy „Program działań profilaktycznych mających na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie, na lata 2016-2020” uzupełnia realizację „Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy

w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2015-2020” i jest z nim w pełni spójny.

II. Uzasadnienie realizacji programu

Przemoc jest zjawiskiem coraz bardziej powszechnym, przemoc w rodzinie jest niewątpliwie najgorszym jej rodzajem, ponieważ sprawcą jest najbliższa osoba – członek rodziny. Dom rodzinny powinien być postrzegany jako środowisko: miłości, bezpieczeństwa i wzajemnego zrozumienia. Zjawisko przemocy w rodzinie jest poważnym problemem społecznym. Przyczyny przemocy bywają różne. Może być to reakcja na problemy dnia codziennego, zmagania wewnętrzne człowieka lub zachowania innych osób. Inną przyczyną braku kontroli nad emocjami jest działanie substancji psychoaktywnych na organizm człowieka. Przyczyna mogą być również negatywne wzorce przekazywane przez media. W wielu przypadkach przemoc jest rezultatem zachowań wyniesionych z domu rodzinnego.

Z wyników badań przeprowadzonych dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (2014 r.) w ramach Projektu pn. „Rodzina polska wolna od Przemocy” dla Programu Operacyjnego PL 14 „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć”, współfinansowanego ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2009-2014. (wyniki opublikowane w „Badaniach porównawczych oraz diagnozie skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych i dzieci, z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców”) wynika, że:

- 1. Istnieje tendencja do wąskiego rozumienia pojęcia „przemocy”, głównie jako przemocy fizycznej** (prawie 20% respondentów utożsamia przemoc tylko z widocznymi śladami na ciele ofiary). Po uświadomieniu badanym istnienia różnych form przemocy, najczęściej wskazywaną formą była przemoc psychiczna. Przemoc traktowana jest jako coś złego i spotyka się ze społecznym potępieniem. Nazwanie przemocą niektórych działań jest jednoznaczne z potępieniem ich i z potrzebą przeciwdziałania. Jednocześnie, **występuje tendencja do ograniczania zakresu**

definicyjnego słowa „przemoc”. Na przykład, w kontekście przemocy wobec dzieci, mechanizm ten widać, gdy słowo „przemoc” zostaje zastąpione słowem „lanie”. Z badania wynika także, że przejawy przemocy psychicznej oraz seksualnej nie były traktowane jako przemoc, dopóki ich tak nie nazwano w badaniu. Bez tej wiedzy, w pierwszej części badania respondenci uznawali za przemoc tylko przemoc fizyczną. W kolejnych częściach badania, po otrzymaniu definicji 4 rodzajów przemocy, okazało się, że **formą przemocy występującą najczęściej jest przemoc psychiczna**, wcześniej niezauważana przez badanych. **Działania zapobiegawcze powinny zatem być zdecydowane ukierunkowane na uświadamianie znaczenia (definiowanie) pojęcia „przemocy” i wszystkich jej przejawów.**

2. **Badanie uwidocznilo wyraźną tendencję do przerzucania winy na ofiarę.** Prawie 24% uważa, że do przemocy by nie dochodziło, gdyby nie prowokacje ze strony partnera, przekładając tym samym odpowiedzialność za jej stosowanie ze sprawcy na ofiarę.
3. **Większość osób badanych dostrzega problem przemocy wobec dzieci. Istnieje mniejsza tolerancja wobec przemocy psychicznej niż fizycznej** (karanie dzieci laniem popiera 26% osób badanych). Badania pokazały całkowity brak tolerancji dla dwóch form przemocy wobec dzieci: pozbawianie ich posiłku oraz przemoc seksualną.
4. **Większość badanych (ok. 3/4) uznała, że pomoc dla ofiar przemocy nie jest wystarczająca.** Może to oznaczać, że badani widzą dużą potrzebę zapewnienia pomocy ofiarom przemocy. Innym wytłumaczeniem może być brak wiedzy na temat możliwości pomocy. Około ¼ uczestników sytuacji przemocy nie zwróciła się o pomoc do żadnej instancji (czego powodem może być zarówno niewiedza, jak i strach lub wstyd związany z ujawnieniem sytuacji przemocy).
5. **Pośredni i bezpośredni świadkowie przemocy częściej deklarowali wiedzę o przypadkach przemocy wobec kobiet niż wobec mężczyzn.** Świadkowie przemocy najczęściej stykali się z przypadkami przemocy psychicznej wobec osób dorosłych, lub sami jej doświadczali. **Niemal połowa badanych zna w swoim otoczeniu rodziny z problemem przemocy wobec dzieci, najczęściej**

występującym w formie zaniedbania. W przypadku przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych stosunkowo często wymieniano przemoc ekonomiczną.

6. **Przemoc seksualna była niezwykle rzadko wskazywanym rodzajem przemocy.** Może to być częściowo spowodowane niechęcią do poruszania trudnego tematu.
7. **Przemoc w rodzinie, zarówno wobec osób dorosłych, jak i dzieci ma miejsce najczęściej w gospodarstwach domowych niewyróżniających się negatywnie sytuacją materialną, ani pozycją społeczno-zawodową jego członków.** Obraz, jaki wyłania się z badania to dość duża podatność tzw. „typowych” rodzin na zdarzenia przemocy.
8. **Sprawcami przemocy w rodzinie są najczęściej osoby najbliższe - w przypadku osób dorosłych małżonkowie i partnerzy, w odniesieniu do dzieci - rodzice.**
9. W przypadku przemocy wobec osób dorosłych **najczęstszą okolicznością towarzyszącą aktom przemocy jest alkohol.** Aktom przemocy wobec dzieci częściej towarzyszą inne sytuacje kryzysowe w rodzinie.
10. **Wskazania te można uznać za istotne w kontekście możliwości przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez wczesną diagnostykę problemów rodziny i udzielenie odpowiednio sprofilowanego wsparcia.** Duży odsetek odpowiedzi wskazujących na brak szczególnego wpływu czynników zewnętrznych na zachowanie sprawców przemocy, może z kolei wskazywać na utrwalenie się reakcji przemocowych w obliczu pojawiających się w rodzinie problemów oraz na niskie kompetencje rodzin w zakresie komunikowania interpersonalnego i rozwiązywania sporów bez użycia przemocy.
11. **Wyniki badań mocno uwypuklają pozytywną zależność pomiędzy byciem ofiarą i świadkiem przemocy w dzieciństwie, a byciem ofiarą i sprawcą przemocy w życiu dorosłym, zarówno w przypadku przemocy wobec osób dorosłych, jak i dzieci.** Jest to niewątpliwie szczególnie ważny wniosek w kontekście zarówno systemu wsparcia i pomocy dla uczestników zdarzeń przemocy doświadczanych w dzieciństwie, jak też działań o charakterze profilaktycznym.
12. **Jednym z najistotniejszych wniosków płynących z badania jest niewątpliwie bardzo mała skłonność uczestników przemocy w rodzinie do szukania pomocy na zewnątrz.** W zdecydowanej większości (3/4) przypadków przemocy nie

korzystano z żadnej formy pomocy. Kluczowa wydaje się być potrzeba odpowiedzi na pytanie o przyczyny takiego stanu rzeczy. W relacjach ofiar, sprawców i świadków przemocy instytucjonalny system wsparcia jawi się jako ubogi i niewykorzystywany. Z drugiej strony, osoby korzystające z pomocy uznają ją w większości za przynajmniej w części skuteczną.

Z przeprowadzonych badań wynika, że w **badanej grupie występują przekonania i stereotypy dotyczące przemocy wobec dzieci**, takie jak:

- 1) **Badani dość liberalnie podchodzą do kwestii incydentalnych przejawów przemocy** (kłótnie, rękoczynny) - 23,5% badanych stwierdziło, że takie sytuacje zdarzają się w każdym domu i mówienie wówczas o przemocy jest wyolbrzymieniem. Jednak zaledwie 8,5% osób uznało, że obrażanie dziecka i wyzwiska to rzecz normalna. Potwierdza to odpowiedź na pytanie o pogróżki i zastraszanie. Stosunkowo duża część badanych (16%) uznała, że pogróżki i zastraszanie to jeszcze nie przemoc.
- 2) **Ponad ¼ badanych (26%), twierdzi, że rodzice mają prawo ukarać dziecko laniem.** Jednak ukaranie dzieci odebraniem posiłku wydaje się zupełnie niedopuszczalne (tylko 4,7% badanych zgodziło się z tym stwierdzeniem). Podobnie, znikomy procent badanych (5,1%) twierdzi, że najlepiej jest, gdy dziecko wykorzystywane seksualnie nikomu o tym nie powie. Jedną z możliwych interpretacji niskiej tolerancji dla ukrywania wykorzystywania seksualnego oraz pozbawiania dzieci jedzenia może być wyraźna obecność tych tematów w mediach. To może być jednym z powodów wrażliwości badanych na ten problem.

Niemal połowa (47,1%) respondentów zadeklarowała wiedzę dotyczącą przypadków przemocy w rodzinie wobec dzieci. W stosunku do badań w roku 2008 odsetek ten wzrósł o ponad 5 punktów procentowych i jest to różnica istotna statystycznie. **Spośród 4 rodzajów przemocy wobec dzieci najczęściej (30,6%) deklarowało wiedzę o przypadkach zaniedbania.** Rzadziej wskazywano na przemoc psychiczną (26,4%). Prawie tyle samo respondentów deklarowało wiedzę o przypadkach przemocy fizycznej (25,7%). Więcej respondentów deklarowało wiedzę o przypadkach

przemocy fizycznej wobec dzieci niż wobec kobiet i mężczyzn. O przypadkach przemocy seksualnej wiedziało tylko 4,2% badanych.

Na terenie Powiatu Sanockiego przemoc w rodzinie występuje w rodzinach o różnym statusie społecznym, często łączy się z problemem używania substancji psychoaktywnych, w tym alkoholu, narkotyków, czy nie medycznym przyjmowaniem leków. Przypadki przemocy zdarzają się przeważnie w domach rodzinnych, w zamkniętym kręgu osób, gdzie świadkami są jedynie członkowie rodziny.

Poniższe dane statystyczne obrazują sytuację w Powiecie sanockim i stanowią diagnozę potrzeb.

Tabela Nr 1 – Realizacja procedury „Niebieskiej Karty” w powiecie sanockim

	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
Liczba wypełnionych formularzy, w tym:	322	343	250	267
miasto	173	164	129	122
wieś	149	179	121	145
2. Liczba osób dotkniętych przemocą w tym:	408	510	322	321
- kobiety,	287	328	228	229
do 65 r. ż.	255	277	198	184
od 66 r. ż.	32	51	30	45
- mężczyźni	52	59	37	62
do 65 r. ż.	39	50	30	44
od 66 r. ż.	13	9	7	18
- małoletnich	69	123	57	30
3. Liczba osób stosujących przemoc, w tym:	322	343	252	269
- kobiet	16	14	10	12
- mężczyzn	305	327	242	256
- nieletnich	1	2	0	1
4. Liczba osób stosujących przemoc	229	235	171	198

pod wpływem alkoholu				
w tym:				
- kobiet	12	10	3	6
- mężczyzn	217	224	168	192
- nieletnich	1	1	0	0

Źródło: KPP Sanok

Analizując przedstawione wyżej wyniki należy zwrócić szczególną uwagę, że interwencja Policji dotycząca przemocy i kończąca się spisaniem „Niebieskiej Karty” utrzymuje się w granicach ok. 300 interwencji rocznie. **Przemocy doświadczają przede wszystkim kobiety, a problem przemocy w większości przypadków wiąże się z problemem nadużywania alkoholu.**

Tabela Nr 2 - Liczba przypadków poszczególnych rodzajów przemocy.

Rodzaj przemocy	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
Fizyczna	254	247	198	215
Psychiczna	321	342	250	256
Seksualna	12	4	3	1
Inny rodzaj	180	173	104	96

Źródło: KPP Sanok

Jak wynika z danych Komendy Powiatowej Policji w Sanoku **najwięcej interwencji dotyczyło przemocy fizycznej i psychicznej.** Porównując rok 2014 do roku 2015 liczba interwencji dotyczących przemocy fizycznej wzrasta (17 interwencji więcej), to samo dotyczy przemocy psychicznej, w 2015 r. było o 6 interwencji więcej w porównaniu do roku poprzedniego.

Powyższe dane pokazują spadek występowania przemocy seksualnej, której w 2014 roku odnotowano 3 przypadki, a w 2015 roku 1 przypadek. Nie oznacza to jednak, że przemoc ta nie została zatajona przez osoby zgłaszające i przez to nie uwzględniona w sporządzanej dokumentacji. W 2015 r. odnotowano 96 przypadków innego rodzaju zachowań przemocowych.

W Powiecie Sanockim istnieje szereg instytucji udzielających pomocy osobom poszkodowanym w wyniku przemocy. W pierwszej kolejności są to: policja, Sąd Rejonowy, Punkt Interwencji Kryzysowej działający na terenie Miasta Sanoka, Zespoły

Interdyscyplinarne działające przy ośrodkach pomocy społecznej, Miejskie i Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, służba zdrowia udzielająca ofiarom przemocy pomocy medycznej, a także szkoły jako instytucje rozpoznające symptomy dziecka krzywdzonego, prowadzące działania edukacyjne i profilaktyczne. Najliczniejszą sieć instytucji wspierającym osoby doświadczające przemocy stanowią ośrodki pomocy społecznej, w których w Powiecie Sanockim jest osiem. Zgodnie z obowiązującą ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie gminy powołują Zespół Interdyscyplinarny, w którego skład, wchodzi przygotowani do skutecznego zajmowania się problematyką przemocy specjaliści. Zadaniem Zespołu jest kompleksowe zajmowanie się rodzinami oraz monitorowanie sytuacji w rodzinach, w których dochodzi do przemocy, a w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa, poinformowanie o tym odpowiednich służb. Zespół Interdyscyplinarny zajmuje się również zbieraniem i przekazywaniem informacji na temat skali zjawiska przemocy w rodzinie, jak również gromadzeniem informacji na temat miejsc, osób i możliwości udzielania pomocy w środowisku lokalnym oraz inicjowanie tworzenia nowych miejsc pomocy dla osób krzywdzonych.

Działania podejmowane wobec osób doświadczających przemocy w rodzinie to przede wszystkim rozmowy wspierające, korzystanie z pomocy grup wsparcia, poradnictwo specjalistyczne: prawne i psychologiczne.

Na terenie powiatu działają także organizacje pozarządowe, pełniące najczęściej funkcję doradczą.

Aby skutecznie przeciwdziałać zjawisku przemocy niezbędne jest podejmowanie działań o charakterze profilaktycznym, które będą miały na celu: promowanie i wdrożenie właściwych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą oraz udzielanie specjalistycznej pomocy. Dlatego też został opracowany cel główny, cele szczegółowe oraz działania, które powinny przyczynić się do zmniejszenia skali zjawiska przemocy w rodzinie. Największy efekt z podejmowanych działań widoczny będzie w sytuacji współpracy pomiędzy służbami społecznymi zaangażowanymi w realizację zadań dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Wnioski końcowe:

1. Przemoc w rodzinie jest problemem społecznym Powiatu Sanockiego i należy podjąć działania mające na celu zminimalizowanie skali tego zjawiska;
2. Obszarem objętym działaniami winny być zarówno miasta jak i obszary wiejskie;
3. Działania powinny być ukierunkowane głównie na rodziny z dziećmi;
4. Biorąc pod uwagę skalę przemocy oraz w szczególności jej rodzaje należy w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Sanoku utrzymać specjalistyczne poradnictwo dla rodzin z dziećmi, w szczególności typu: prawnego i psychologicznego, rozwijać poradnictwo pedagogiczne, terapię rodzinną oraz mediacje rodzinne.

III. Cele programu i zadania

Priorytetem głównym programu jest wzrost bezpieczeństwa dzieci oraz ich ochrona przed krzywdzeniem. Diagnoza stanu istniejącego pozwala na zdefiniowanie potrzeb społeczności mających na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie, a co za tym idzie pozwala na sformułowanie następujących celów:

Cel główny: zmniejszenie skali przemocy w rodzinie w Powiecie Sanockim poprzez wspieranie i podejmowanie działań profilaktycznych wobec rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy, w szczególności w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych

Cele szczegółowe:

1. Zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej zagrożeń płynących z przemocy w rodzinie oraz instytucjach udzielających specjalistycznej pomocy,
2. Udzielanie wsparcia i pomocy rodzinie, w tym będącej w sytuacji przemocy domowej;
3. Zapewnienie usług specjalistycznego poradnictwa dla rodzin z dziećmi,

4. Propagowanie prawidłowych metod wychowawczych i postaw rodzicielskich – zorganizowanie pikniku rodzinnego propagującego prawidłowe metody wychowawcze, organizacja pogadanek edukacyjnych w szkołach z uczniami oraz rodzicami,
5. Podniesienie kompetencji i profesjonalizmu osób zajmujących się problemem przemocy w rodzinie.

Zadania do wykonania w programie:

1. W celu szczegółowym Nr 1 tj.: Zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej zagrożeń płynących z przemocy w rodzinie oraz instytucjach udzielających specjalistycznej pomocy:

- 1) wykonanie i rozpowszechnianie materiałów promocyjnych i informacyjnych (informatory, ulotki, plakaty) dot. możliwości przeciwdziałania przemocy w rodzinie, edukacji mieszkańców powiatu w zakresie występowania zjawiska przemocy domowej, jej przyczyn i negatywnych skutków wpływających na rozwój dziecka oraz możliwych sposobach radzenia sobie w sytuacji przemocy domowej,
- 2) przeprowadzanie kampanii społecznych poświęconych problematyce przemocy w rodzinie,
- 3) udzielanie informacji o instytucjach placówkach, organizacjach pozarządowych działających na rzecz pomocy dziecku, rodzinie i przeciwdziałających przemocy.

2. W celu szczegółowym Nr 2 i 3 tj.: Udzielanie wsparcia i pomocy rodzinie, w tym będącej w sytuacji przemocy domowej; Zapewnienie usług specjalistycznego poradnictwa dla rodzin z dziećmi:

- 1) wspieranie rodzin będących w sytuacji przemocy w rodzinie, udzielanie ustawowej pomocy, w tym ze szczególnym uwzględnieniem pracy socjalnej,
- 2) rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin w kryzysie - działania interwencyjne wobec rodzin, w których wystąpiło zjawisko przemoc domowej,
- 3) wspieranie rodzin we wzmacnianiu i odzyskaniu zdolności do prawidłowego funkcjonowania poprzez pracę socjalną, poradnictwo dla rodzin z dziećmi,

w szczególności typu: prawnego, psychologicznego, pedagogicznego, terapii rodzinnej oraz mediacji.

Usługa w formie specjalistycznego poradnictwa rodzinnego dla rodziny z dziećmi – typu prawnego, skierowana będzie do wszystkich, rodzin z dziećmi, które zgłaszają potrzebę w zakresie:

- a) **uregulowania spraw** w szczególności z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego (stosunków prawnych, jakie powstają w wyniku jej powstania i funkcjonowania),
- b) **poznania lub zgłębienia wiedzy** na temat przysługujących praw i uprawnień rodzinie z dziećmi, a także obowiązków związanych z pełnieniem odpowiednich ról w rodzinie,
- c) **pomocy** w pisaniu pism urzędowych i procesowych w kontekście zgłaszanych problemów przez rodzinę z dziećmi.

Specjalistyczne poradnictwo rodzinne, dla rodziny z dziećmi – typu prawnego, świadczone będzie w celu umożliwienia rodzinie uregulowania spraw, których rozstrzygnięcie zależy od decyzji sądu, instytucji i organów, udzielenia informacji o prawach, uprawnieniach i możliwościach rozwiązania sytuacji trudnych/konfliktowych/kryzysowych lub sytuacji mogących prowadzić do konfliktu lub kryzysu w rodzinie z dziećmi.

Usługa obejmować będzie regulacje w szczególności z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, świadczona będzie przez prawnika w formie:

- 1) informacji, która oparta jest na dokumentach dostarczonych przez klienta;
- 2) sformułowaniu pisma prawnego np. wniosek o podwyższenie alimentów, którego treść oparta jest na dokumentach przedstawionych przez klienta;
- 3) wspieraniu klienta w trakcie trwania postępowania sądowego lub administracyjnego (szczególnie w sytuacjach o dużym nasileniu emocjonalnym np. przy ustaleniu ojcostwa, ustaleniu miejsca pobytu małoletniego w sytuacji rozstania rodziców).

Specjalistyczne poradnictwo rodzinne dla rodziny z dziećmi – typu psychologicznego, obejmować będzie zagadnienia dotyczące:

- 1) relacji rodzinnych;
- 2) komunikacji wewnątrzrodzinnej;
- 3) ról w rodzinie;
- 4) wartości rodziny i każdego z jej członków (szczególnie ważne w sytuacji sprawowania przez rodzinę opieki nad osobą zależną).

Usługa adresowana będzie do wszystkich typów rodzin z dziećmi, które w związku z zaburzoną komunikacją wewnątrzrodzinną, nieprawidłowo wykonywanymi rolami rodzinnymi i społecznymi, nieprawidłowymi relacjami między członkami rodziny, wymagają konsultacji, porady i wsparcia psychologicznego, które wpłyną na poprawę funkcjonowania rodziny.

Istotą w/w działań jest przede wszystkim udzielenie satysfakcjonującego wsparcia rodzinom przeżywającym różnorakie kryzysy. Cały proces rozpoczyna się będzie w momencie otrzymania informacji o potrzebie wsparcia rodziny czy osoby przez pracownika socjalnego, który dokonywać będzie wstępnej analizy sytuacji i kierować we właściwym trybie do specjalisty. Rolą specjalisty udzielającego specjalistycznego poradnictwa rodzinnego dla rodziny z dziećmi, będzie dokonanie pogłębionej diagnozy, ustalenie planu działania, a także określenie metod i form pomocy. Specjalista (psycholog, pedagog, prawnik i inni wg potrzeb) sporządzi dokumentację i poinformuje wszystkie osoby zaangażowane w pomoc o dalszym toku postępowania. Wszelkie działania pomocowo-terapeutyczne ustalane będą wspólnie z klientem i podejmowane za jego zgodą.

Głównym celem specjalistycznego poradnictwa rodzinnego dla rodziny z dziećmi, jest poprawa jakości życia rodzinnego oraz relacji w rodzinach osób zwracających się o pomoc w związku z występującymi problemami.

Celami szczegółowymi specjalistycznego poradnictwa rodzinnego dla rodziny z dziećmi są:

1. Poprawa funkcjonowania społecznego rodziny z dziećmi w jej środowisku zamieszkania poprzez:

- nabycie umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej;
- nabycie umiejętności korzystania z zasobów i infrastruktury środowiska lokalnego;
- współpraca ze szkołą dziecka i innymi instytucjami wspierającymi rodzinę z dziećmi (np. w zakresie problemów opiekuńczo-wychowawczych, współpraca z pedagogiem w szkole lub z poradnią psychologiczno-pedagogiczną);
- podniesienie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych, konfliktowych;
- wzmocnienie umiejętności włączania przez środowisko osób w rodzinie zagrożonych wykluczeniem, podniesienie znajomości lub umiejętności stosowania prawa w rozwiązywaniu sytuacji trudnych/problemowych związanych z zewnętrznymi stosunkami rodziny.

2. Poprawa stosunków wewnątrzrodzinnych (relacji i umiejętności prospołecznych w układach małżeńskich i rodzinnych) poprzez:

- wzmocnienie umiejętności właściwej komunikacji w rodzinie (umiejętność komunikowania się zgodnie z rolą w rodzinie,
- podniesienie umiejętności z zakresie rozwiązywania konfliktów małżeńskich i rodzinnych (umiejętność ujawniania problemów pomiędzy stronami konfliktu, umiejętność wypracowywania zgody pomiędzy stronami konfliktu);
- uzyskanie zgody i wspólnoty celów członków rodziny, jako efekt mediacji rodzinnych (w szczególnie trudnych sytuacjach, np. kto będzie sprawował opiekę w sytuacji separacji rodziców);
- wzmocnienie umiejętności radzenia sobie z problemem uzależnienia od alkoholu/środków odurzających/substancji psychotropowych/leków (np. korzystanie z grup samopomocowych, terapii uzależnień, zachowanie trzeźwości) i współuzależnienia w rodzinie (np. korzystanie z grup samopomocowych, terapii uzależnień, umiejętność właściwego reagowania na stany nietrzeźwości osoby uzależnionej);

- wzrost umiejętności w zakresie radzenia sobie z przemocą w rodzinie (np. umiejętność reagowania w sytuacji wystąpienia przemocy w rodzinie, korzystanie ze specjalistycznego wsparcia lub terapii);
- zwiększenie poczucia satysfakcji z pełnienia roli rodzica (zadowolenie z podejmowania obowiązków rodzicielskich);

3. Udzielanie wsparcia i pomocy rodzinie, w tym będącej w sytuacji przemocy domowej:

- wspieranie rodzin, udzielanie ustawowej pomocy, w tym ze szczególnym uwzględnieniem pracy socjalnej,
- rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin w kryzysie,
- wspieranie rodzin we wzmacnianiu i odzyskaniu zdolności do prawidłowego funkcjonowania poprzez: pracę socjalną, poradnictwo: prawne, psychologiczne, pedagogiczne oraz terapię i mediację.

W celu szczegółowym Nr 4 tj.: Propagowanie prawidłowych metod wychowawczych i postaw rodzicielskich – zorganizowanie pikniku rodzinnego propagującego prawidłowe metody wychowawcze, organizacja pogadanek edukacyjnych w szkołach z uczniami oraz rodzicami:

- 1) zorganizowanie pikniku rodzinnego propagującego prawidłowe metody wychowawcze,
- 2) organizacja pogadanek edukacyjnych w szkołach z uczniami oraz rodzicami,
- 3) wspieranie programów profilaktycznych i edukacyjnych wspierających wychowanie dzieci i młodzieży,
- 4) wspieranie inicjatyw służących budowaniu prawidłowych postaw rodzicielskich,
- 5) propagowanie i inicjowanie działań przygotowujących do prawidłowego wychowywania dzieci,
- 6) wspieranie rodzin zagrożonych dysfunkcjami poprzez:
 - zapewnienie wsparcia dla rodziców mających problemy wychowawcze z dziećmi,
 - zapewnienie wsparcia dla dzieci mających problemy wychowawcze i edukacyjne,
 - pomoc w korzystaniu z dziennych form opieki (świetlice socjoterapeutyczne).

W celu szczegółowym Nr 5 tj.: Podniesienie kompetencji i profesjonalizmu osób zajmujących się problemem przemocy w rodzinie:

- 1) podniesienie kompetencji i profesjonalizmu osób zajmujących się problemem przemocy w rodzinie w powiecie sanockim poprzez zorganizowanie szkoleń dla różnych grup zawodowych zajmujących się problemem przemocy w rodzinie, w celu podniesienia wiedzy w zakresie profilaktyki przeciwdziałania przemocy,
- 2) skoordynowana i kompleksowa pomoc ze strony wszystkich instytucji i organizacji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

IV. Adresaci programu

Program działań profilaktycznych mających na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie, na lata 2016-2020 skierowany jest do mieszkańców powiatu sanockiego, a w szczególności do:

- 1) rodzin i dzieci zagrożonych zjawiskiem przemocy w rodzinie,
- 2) rodzin doświadczających przemocy w rodzinie:
- 3) ofiar przemocy domowej, a zwłaszcza dzieci,
- 4) sprawców przemocy domowej,
- 5) świadków przemocy w rodzinie,
- 6) rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej,
- 7) rodzin niewydolnych wychowawczo, niezaradnych życiowo,
- 8) dzieci i młodzieży zagrożonej niedostosowaniem społecznym,
- 9) przedstawiciele instytucji i służb wspierających dziecko i rodzinę oraz działających na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej,
- 10) społeczności lokalnej.

V. Realizator Programu

Realizatorem „Programu działań profilaktycznych mających na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie, na lata 2016-2020” będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sanoku. Zakłada się, że PCPR w realizacji programu będzie współpracował z instytucjami oraz organizacjami funkcjonującymi na terenie powiatu sanockiego np.:

- 1) placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- 2) ośrodki pomocy społecznej,
- 3) Komenda Powiatowa Policji w Sanoku,
- 4) placówki oświatowe – szkoły,
- 5) organizacje pozarządowe.

VI. Oczekiwane efekty realizacji programu

Zakłada się, że realizacja programu przyczyni się do:

- 1) zmniejszenia skali zjawiska przemocy w rodzinie poprzez profilaktykę i wspieranie rodzin i dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie,
- 2) zmiany postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie,
- 3) podniesienia poziomu świadomości wśród mieszkańców powiatu sanockiego na temat zagrożeń płynących z przemocy w rodzinie oraz możliwości zapobiegania zjawisku przemocy,
- 4) zapewnienia należytej opieki dzieciom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej,
- 5) poprawy funkcjonowania rodziny dysfunkcyjnej w pełnieniu swoich zadań,
- 6) wzmocnienia rodziny w radzeniu sobie z problemami wychowawczymi,
- 7) podniesienia jakości usług w zakresie pomocy dziecku i rodzinie,
- 8) rozwoju wiedzy i umiejętności rodziców w prawidłowym funkcjonowaniu,
- 9) pomocy rodzinie w rozwiązywaniu problemów wynikających z sytuacji kryzysowej,

- 10) koordynacji działań służb i organizacji działających na rzecz pomocy dziecku i rodzinie, zwłaszcza w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej,
- 11) wzrostu poczucia bezpieczeństwa osób zagrożonych przemocą.

VII. Sprawozdawczość, ewaluacja i monitoring programu

Realizacja Programu będzie monitorowana przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sanoku, które dokona oceny realizacji poszczególnych działań programu w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sanoku na podstawie zebranych danych ilościowych i jakościowych będzie sporządzało kwartalne informacje z podejmowanych działań. W oparciu o w/w dane, raz w roku dokonywana będzie ewaluacja programu celem sprawdzenia jego skuteczności, trafności i określenia potrzeby wprowadzenia ewentualnych zmian. Sprawozdanie z realizacji poszczególnych zadań programu za rok ubiegły będzie zawarte w Sprawozdaniu z działalności PCPR w Sanoku, które będzie przedłożone Radzie Powiatu Sanockiego, w terminie do dnia 30 kwietnia każdego roku.

Wskaźnik ogólny:

1. poziom zrealizowanych działań.

Wskaźniki szczegółowe:

1. liczba wykonanych i rozpowszechnionych materiałów promocyjnych,
2. liczba przeprowadzonych kampanii społecznych,
3. liczba udzielonych porad (liczba osób, które skorzystały z porady),
4. liczba zorganizowanych pikników rodzinnych,
5. liczba przeprowadzonych spotkań edukacyjnych z rodzicami (liczba osób, które wzięły udział w spotkaniach),
6. liczba przeprowadzonych spotkań edukacyjnych z dziećmi (liczba osób, które wzięły udział w spotkaniach),
7. liczba zorganizowanych szkoleń dla grup zawodowych zajmujących się problemem przemocy w rodzinie (liczba osób, które wzięły udział w szkoleniach).

VIII. Finansowanie programu

Program będzie realizowany w ramach środków własnych. Przewiduje się również współudział w finansowaniu działań wynikających z zadań Programu ze środków zewnętrznych, w tym z budżetu państwa oraz środków z Unii Europejskiej.

IX. Harmonogram działań

Nr celu szczegółowego	Nazwa celu szczegółowego	Zadania do wykonania w ramach celu szczegółowego	Realizatorzy programu	Planowany termin realizacji
1	Zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej zagrożeń płynących z przemocy w rodzinie oraz instytucjach udzielających specjalistycznej pomocy.	<ol style="list-style-type: none"> wykonanie i rozpowszechnianie materiałów promocyjnych i informacyjnych (informatory, ulotki, plakaty) dot. możliwości przeciwdziałania przemocy w rodzinie, edukacji mieszkańców powiatu w zakresie występowania zjawiska przemocy domowej, jej przyczyn i negatywnych skutków wpływających na rozwój dziecka oraz możliwych sposobach radzenia sobie w sytuacji przemocy domowej, przeprowadzanie kampanii społecznych poświęconych problematyce przemocy w rodzinie, udzielanie informacji o instytucjach placówkach, organizacjach pozarządowych działających na rzecz pomocy dziecku, rodzinie i przeciwdziałających przemocy. 	<p>PCPR w Sanoku we współpracy z:</p> <ol style="list-style-type: none"> Ośrodkami Pomocy Społecznej z terenu powiatu sanockiego, Placówkami opiekuńczo-wychowawczymi z terenu powiatu sanockiego, KPP w Sanoku, Placówkami oświatowymi – szkołami z terenu powiatu sanockiego, Organizacjami pozarządowymi. 	2016 - 2020
2	Udzielanie wsparcia i pomocy rodzinie, w tym będącej w sytuacji przemocy domowej	<ol style="list-style-type: none"> Wspieranie rodzin będących w sytuacji przemocy w rodzinie, udzielanie ustawowej pomocy, w tym ze szczególnym uwzględnieniem pracy socjalnej, rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin w kryzysie - działania interwencyjne wobec rodzin, w których wystąpiło zjawisko przemocy domowej, wspieranie rodzin we wzmacnianiu i odzyskaniu zdolności do prawidłowego funkcjonowania poprzez pracę socjalną, poradnictwo dla rodzin z dziećmi, w szczególności typu: prawnego, psychologicznego, pedagogicznego, terapii rodzinnej oraz mediacji. 	<p>PCPR w Sanoku we współpracy z:</p> <ol style="list-style-type: none"> Ośrodkami Pomocy Społecznej z terenu powiatu sanockiego, KPP w Sanoku, Organizacjami pozarządowymi. 	2016 - 2020
3	Zapewnienie usług specjalistycznego poradnictwa dla rodzin z dziećmi			
4	Propagowanie prawidłowych metod wychowawczych i postaw rodzicielskich – zorganizowanie pikniku rodzinnego propagującego prawidłowe metody pogadank edukacyjnych w szkołach z uczniami oraz rodzicami	<ol style="list-style-type: none"> zorganizowanie pikniku rodzinnego propagującego prawidłowe metody wychowawcze, organizacja pogadank edukacyjnych w szkołach z uczniami oraz rodzicami, wspieranie programów profilaktycznych i edukacyjnych wspierających wychowanie dzieci i młodzieży, wspieranie inicjatyw służących budowaniu prawidłowych postaw rodzicielskich, propagowanie i inicjowanie działań przygotowujących do prawidłowego wychowywania dzieci, wspieranie rodzin zagrożonych dysfunkcjami poprzez: <ul style="list-style-type: none"> -zapewnienie wsparcia dla rodziców mających problemy wychowawcze z dziećmi, -zapewnienie wsparcia dla dzieci mających problemy wychowawcze i edukacyjne, -pomoc w korzystaniu z dziennych form opieki (świetlice socjoterapeutyczne). 	<p>PCPR w Sanoku we współpracy z:</p> <ol style="list-style-type: none"> Ośrodkami Pomocy Społecznej z terenu powiatu sanockiego, Placówkami opiekuńczo-wychowawczymi z terenu powiatu sanockiego, Placówkami oświatowymi – szkołami z terenu Powiatu sanockiego, Organizacjami pozarządowymi. 	2016 - 2020
5	Podniesienie kompetencji i profesjonalizmu osób zajmujących się problemem przemocy w rodzinie	<ol style="list-style-type: none"> podniesienie kompetencji i profesjonalizmu osób zajmujących się problemem przemocy w rodzinie w powiecie sanockim poprzez zorganizowanie szkoleń dla różnych grup zawodowych zajmujących się problemem przemocy w rodzinie, w celu podniesienia wiedzy w zakresie profilaktyki przeciwdziałania przemocy, skoordynowana i kompleksowa pomoc ze strony wszystkich instytucji i organizacji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. 	<ol style="list-style-type: none"> PCPR Sanok Pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej z terenu powiatu sanockiego, Pracownicy placówek opiekuńczo-wychowawczych z terenu powiatu sanockiego, Pedagodzy szkolni, Pracownicy organizacji pozarządowych. 	2016 - 2020

X. Podsumowanie

„Program działań profilaktycznych mających na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie, na lata 2016-2020” zakłada tworzenie kompleksowego wsparcia dla rodzin i dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie. Program koncentruje się przede wszystkim na zmniejszeniu skali zjawiska przemocy poprzez podejmowanie działań profilaktycznych w rodzinach z tzw. grupy ryzyka. Istotne jest udzielanie specjalistycznej pomocy ofiarom przemocy, jak również promowanie i wdrożenie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową. Program ma charakter otwarty, na podstawie prowadzonej ewaluacji w trakcie realizacji może ulegać modyfikacjom.

WICEPRZEWODNICZĄCY RADY

A. Chrobak

Andrzej Chrobak